

NÉPEGÉSZSÉGÜGYI FŐOSZTÁLY

TÁJÉKOZTATÓ

**BÉKÉS MEGYE
LAKOSSÁGÁNAK EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTÁRÓL**

**KÉSZÜLT:
2022. MÁJUS**

Tartalomjegyzék

Fogalmak	5
Bevezetés	7
Társadalmi-gazdasági helyzet.....	8
Demográfiai helyzet – népesség, népmozgalom.....	10
Halálloki struktúra	14
Okspecifikus halálozás a fő halállokok tekintetében	16
1. Rosszindulatú daganatok miatt bekövetkezett korai halálozások	18
2. Keringési rendszer megbetegedései miatt bekövetkezett korai halálozások.....	23
3. Légzőrendszer megbetegedései miatt bekövetkezett korai halálozások	26
4. Emésztőrendszer megbetegedései miatt bekövetkezett korai halálozások	28
5. Megelőzhető és elkerülhető halállokok miatt bekövetkezett korai halálozások	30
A Covid-19 okozta járvány halandóságra gyakorolt hatása a 2021-ben rendelkezésre álló adatok alapján.....	32
Adatforrások, szakirodalom.....	33

Fogalmak

Aktivitási arány: a gazdaságilag aktívoknak a megfelelő korcsoportba tartozó népességhez viszonyított aránya.

Belföldi vándorlási különbözet: egy adott közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők, valamint visszavándorlók és az onnan más közigazgatási egységbe állandó vagy ideiglenes jelleggel bejelentkezők és visszavándorlók számának különbözete.

BNO (Betegségek Nemzetközi Osztályozása): A betegségek nemzetközi osztályozása az Egészségügyi Világszervezet által publikált tételek rendszere. A BNO célja, hogy lehetővé tegye a különböző országokban vagy területeken gyűjtött mortalitási és morbiditási adatok szisztematikus elemzését, megjelenítését és időben történő összehasonlítását. A BNO használata révén a betegségek, a halálokok és egyéb egészségügyi problémák diagnózisai alfanumerikus kódokká alakíthatók, ami az összehasonlíthatóság mellett könnyű tárolást, visszakeresést és adatelemzést tesz lehetővé. Jelenleg a BNO X. revízióját használjuk.

Csecsemőhalandóság: ezer élveszülöttre jutó 1 éven aluli meghalt.

Egészségügyi ellátáshoz köthető, elkerülhető halálesetek: a nemzetközi (EUROSTAT) referenciák szerint meghatározott halálokok miatt bekövetkezett haláleseteket, melyek meghatározott életszakaszon az egészségügyi beavatkozások időben történő, megfelelő igénybevételével és alkalmazásával elkerülhetők lennének.

Elsődleges megelőzéssel befolyásolható, elkerülhető halálozás (EMB): a nemzetközi (EUROSTAT) referenciák szerint meghatározott halálokok miatt 75 év alatt bekövetkező halálesetek, melyek elsősorban állami és széles körben szervezett (populációs szintű) eredményes elsődleges megelőzés, valamint e halálozások csökkentésére irányuló céltudatos egészségpolitikai, népegészségügyi döntések, beavatkozások révén befolyásolhatóak, illetve elkerülhetőek lennének.

Eltartottsági ráta: a gyermek (0–14 éves) és az idős népesség (65–x éves) a 15–64 éves népesség százalékában.

Foglalkoztatási arány: a foglalkoztatottaknak a megfelelő korcsoportba tartozó népességhez viszonyított aránya.

Gazdaságilag aktív népesség: a munkaerőpiacon megjelenők, vagyis a foglalkoztatottak és a munkanélküliek együttes száma.

Korai halálozás: a 65 éves kor előtt bekövetkezett halálozások.

Lakónépesség: az adott területen lakóhellyel rendelkező, és másutt tartózkodási hellyel nem rendelkező személyek, valamint az ugyanezen területen tartózkodási hellyel rendelkező személyek együttes száma.

Munkanélküliségi ráta: a munkanélkülieknek a megfelelő korcsoportba tartozó gazdaságilag aktív népességen belüli aránya.

Öregedési index: az idős népesség (65–x éves) a gyermeknépesség (0–14 éves) százalékában.

Standardizált Halálozási Arányszám (SHA) – adott területen adott időszakban a halálozás időbeni változásának jellemzésére használt mutató.

A direkt standardizálás alapjául a Standard Európai Népeség (2013) koreloszlása szolgál.

Standardizált Halálozási Hányados (SHH) – az adott terület lakosságának adott időszakra és halálokra vonatkozó halálozása/megbetegedése mennyivel tér el az országos halálozási szinttől.

SHH értelmezése:

SHH<100%, az országosnál alacsonyabb szintű halálozás

SHH=100%, az országossal megegyező szintű halálozás

SHH>100%, az országosnál magasabb szintű halálozás

Születéskor várható átlagos élettartam: kifejezi, hogy az adott évben születettek az adott év halandósági viszonyai mellett hány évi élettartamra számíthatnak.

Természetes szaporodás, fogyás: az élveszületések és a halálozások különbözete.

A demográfiai, népmozgalmi és társadalmi-gazdasági mutatók forrása a Központi Statisztikai Hivatal (KSH, www.ksh.hu).

A csecsemőhalálozási adatok a védőnői nyilvántartásokból származnak.

A mortalitási mutatók forrása a Nemzeti Népegészségügyi Központ (NNK) Halandósági Adatbázisa.

A Covid-19 okozta járvánnyal kapcsolatos halálozási országos adatok Vitray J. és Bakacs M. tanulmányából származnak (lásd Adatforrások c. fejezet)

Bevezetés

Az egészségügyi hatósági és igazgatási tevékenységről szóló 1991. évi XI. törvény alapján az egészségügyi államigazgatási szerv népegészségügyi tevékenysége keretében vizsgálja, elemzi és nyilvánosságra hozza a lakosság egészségi állapotának alakulását, továbbá egészségügyi igazgatási és koordinációs feladatai körében a helyi önkormányzatokat rendszeresen tájékoztatja a lakosság egészségi állapotáról, az egészség romlását kiváltó vélelmezett okokról és a szükséges tennivalókról.

A leíró epidemiológia módszertanával előállított információk ismerete egy adott területen élő lakosság egészségi állapotának feltérképezéséhez szükséges első lépés.

Az egészségi állapot összetevőinek, illetve azok térbeli eloszlásának vizsgálata, a magas halálozási kockázatú területek azonosítása fontos lehet az adott lakosság körében létező egészségproblémák, betegségterhek azonosítása, ill. e problémák rangsorolása szempontjából.

Az országos trendtől eltérő, szokatlan térbeli és/vagy időbeli mintázatú területek figyelmet érdemelnek; az eltérések hátterében lokális kockázati tényezők, szakpolitikai döntések (pl. szűrési program stb.) életbe lépése vagy változása, helyi egészségügyi szolgáltatások bevezetése vagy megszűnése állhatnak, de felmerülhet az adatminőség kérdése is.

A Tájékoztató-val célunk információt nyújtani a megyében élő lakosság egészségi állapotának felméréséhez, a háttérben húzódó okok feltárásához, az egészségi állapot javítását célzó intervenciós stratégiák kidolgozásához, a prioritások meghatározásához, a célzott egészségügyi és népegészségügyi döntések előkészítéséhez.

A Békés megyei népesség egészségi mutatóinak ismeretében a **Békés Megyei Kormányhivatal** a rendelkezésére álló erő- és eszközforrásait felhasználva 2017-ben indította el **Közös érték az egészség** elnevezésű mintaprogramját. A program célja egyrészt a megyében élők egészségi állapotfelmérése (testsúly, testzsír, vérnyomás, pulzus, vércukorszint mérése), másrészt az egészségmegőrzésre, a betegségek megelőzésének fontosságára, a tudatos életmódra történő figyelemfelhívás. A partner önkormányzatok, civil szervezetek részéről az elmúlt években tanúsított érdeklődés és az eddigi eredmények alapján a változatos módszereket és eszközöket alkalmazó mintaprogram az elsődleges- és másodlagos betegségmegelőzés hatékony eszközének bizonyult.

A program kezdete óta 5420 fő felnőtt és középiskolás korú gyerek szűrése történt meg. A 2021-ben megtartott színtérprogramokon a résztvevő 1660 főből 172 fő esetében történt figyelemfelhívás életmódváltoztatás szükségességére, 130 főt irányítottak háziiorvosi konzultációra.

A felső tagozatos általános iskolások ultrahangos pajzsmirigyszűrése során eddig összesen 618 tanuló szűrése történt meg, ebből 130 esetben a szűrést végző szakorvos további vizsgálatra irányuló javaslatot tett.

Társadalmi-gazdasági helyzet

Az egészségi állapotot a genetikai adottságok, az életmód és az egészségügyi ellátórendszer minősége mellett az egyén szűkebb környezetének életkörülményei és a teljes társadalmi berendezkedés valamint gazdasági fejlettség is befolyásolja.

Békés megye a gazdasági, infrastrukturális, társadalmi, szociális, foglalkoztatási adatok alapján országos összehasonlításban hátrányos helyzetű térség.

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet a területi fejlettség alapján, a társadalmi és demográfiai, lakás és életkörülmények, helyi gazdaság és munkaerő-piaci, valamint infrastruktúra és környezeti adatokból képzett komplex mutató segítségével a járásokat az alábbi kategóriákba sorolja:

1. *Kedvezményezett járások*: azok a járások, amelyeknek komplex mutatója kisebb, mint az összes járás komplex mutatójának átlaga. A megyében ebbe a csoportba tartoznak a Sarkadi, Szeghalmi, Mezőkovácsházai, Gyomaendrődi, Szarvasi, Orosházi, Békési járások (7/9).

2. *Fejlesztendő járások*: a kedvezményezett járásokon belül azok a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járások, amelyekben az ország kumulált lakónépességének 15%-a él. A megyében ebbe a csoportba tartoznak a Sarkadi, Szeghalmi, Mezőkovácsházai járások (3/9).

3. *Komplex programmal fejlesztendő járások*: a kedvezményezett járásokon belül azok a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járások, amelyekben az ország kumulált lakónépességének 10%-a él. A megyében ebbe a csoportba tartoznak a Sarkadi, Mezőkovácsházai járások (2/9).

Békés megye járásainak az egyes kategóriákba sorolása 2015 óta változatlan.

A komplex mutató alapján felállított országos, 197 járást és budapesti kerületet magába foglaló rangsorban járásaink jelenlegi helyzete az alábbiakban látható:

1. táblázat

Járás	Rangsorszám a komplex mutató értéke alapján
Békéscsabai	139.
Békési	91.
Gyomaendrődi	74.
Gyulai	132.
Mezőkovácsházi	18.
Orosházi	89.
Sarkadi	12.
Szarvasi	88.
Szeghalmi	54.

2021-ben, a megelőző évhez hasonlóan a gazdasági-társadalmi folyamatokat meghatározták a koronavírus okozta járvánnyal kapcsolatos intézkedések. Ezek hatása egyes ágazatokban (pl. a kereskedelmi szálláshelyek vendégforgalmában) továbbra is elmaradt a járvány előtti szinttől.

Az ipar 2021. évi teljesítménye 15%-kal, a megyei székhelyű építőipari szervezetek termelése 10%-kal emelkedett az előző évhez képest, ez utóbbi nem érte el a járvány előtti szintet. A beruházások volumene 0,8%-kal volt magasabb volt az egy évvel korábbinál.

2021-ben a 15–74 éves népesség 63,4%-a, azaz 156 ezer fő tartozott a **gazdaságilag aktívak** közé; számuk 0,3%-kal kevesebb volt, mint egy évvel korábban; ez a csökkenés azonban kedvezőbb az előző évi 1,7%-os ütemnél.

A **gazdaságilag inaktívak** száma 90 ezer főt tett ki, számuk az egy évvel korábbihoz képest 2,9%-kal csökkent.

A foglalkoztatottak száma 0,8%-kal nőtt, a munkanélkülieké az országosnál nagyobb mértékben, 21%-kal csökkent 2020 évhez képest. A **foglalkoztatási arány** 60,3%, a **munkanélküliségi ráta** 4,8%, mindkettő kedvezőtlenebb volt az országos átlagnál.

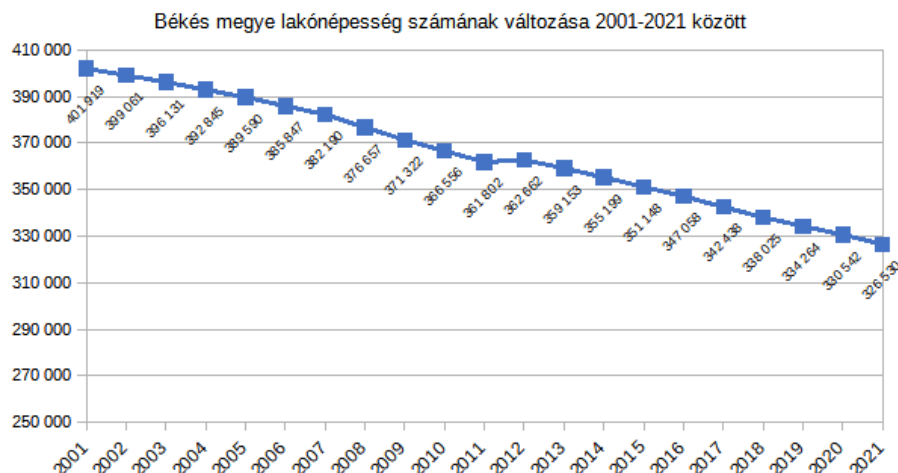
A gazdasági, infrastrukturális, társadalmi, szociális, foglalkoztatási adatok alapján országos összehasonlításban Békés megye továbbra is hátrányos helyzetű térség.

2021-ben a gazdasági-társadalmi folyamatokat továbbra is meghatározták a koronavírus okozta járvánnyal kapcsolatos intézkedések, azonban az ipar teljesítménye 15%-kal emelkedett és összeségében elérte a járvány előtti szintet. A foglalkoztatottak száma nőtt, az inaktívak száma csökkent az egy évvel korábbihoz képest.

Demográfiai helyzet – népesség, népmozgalom

Békés megye **lakónépessége** 2021. január 1-jén 326 530 fő volt, ami ~4 000 fővel, (1,2%) kevesebb mint egy évvel korábban.

1. ábra

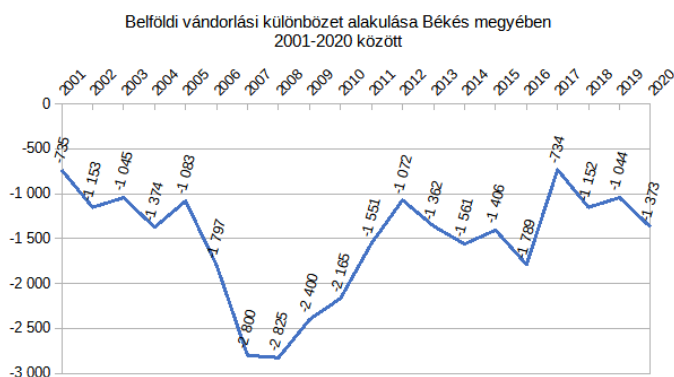

2021-ben az élveszületések száma 9,3%-kal, a halálozásoké 6,5%-kal több volt mint 2020-ban. A születések és a halálozások egyenlegeként kialakult **természetes fogyás** 3386 fővel csökkentette a megye lakónépességét, ez a veszteség ezer lakosra vetítve a megyék közül a legmagasabb volt.

A **csecsemőhalandóság** alapvetően az egészségügyi ellátórendszer egyik minőségi indikátora, azonban alakulását számos társadalmi-gazdasági tényező (szülői iskolázottság, életvitel, életkörülmények, munkanélküliség) is befolyásolja. A mutató a megyében 1990 óta csökkenő tendenciájú és az országos átlagnál alacsonyabb volt. Ez a trend 2019-ben megtört, a csecsemőhalálozási arányszám az előző évihez képest kétszeresére nőtt, és 2020-ban tovább romlott; 2021-ben a csecsemőhalandóság a megyében stagnálni látszott.

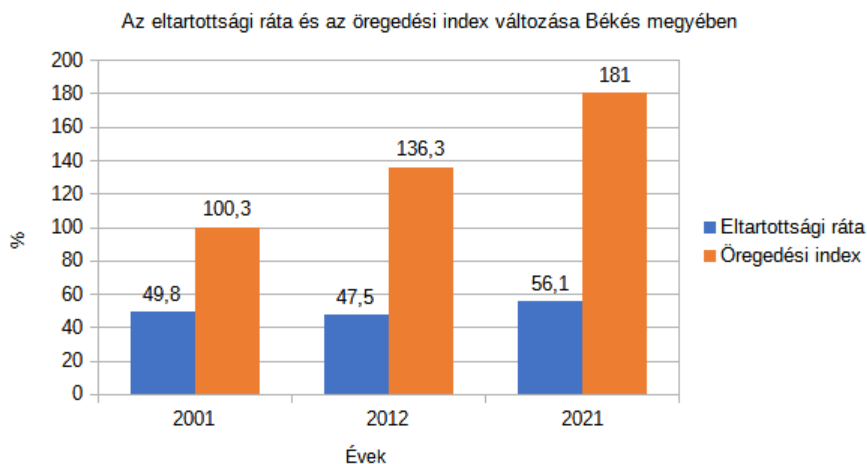
A **belföldi vándorlási különbözet** 2012-től ingadozó, évente 1000-1700 fővel csökkentette a lakosságszámot.

2. ábra

Békés megye lakónépességének életkor szerinti összetételében folytatódtak a már hosszabb ideje tapasztalt szerkezeti változások: az **öregedési folyamat** felgyorsult, a 60 évesnél idősebb korosztály létszáma meghaladja a 0-14 éves gyermekkorúak létszámát, és az eltartott népességet jelentő gyermek- és időskorúaknak a 15-64 évesekhez viszonyított aránya tovább emelkedett. Az öregedési index 2021-ben 181,0% volt vagyis 100 gyermekkorúra 181 időskorú jutott. Az index az elmúlt években folyamatosan emelkedett, és 2021-ben az országos legmagasabb volt. Az eltartottsági ráta 56,1% volt, az országos rátánál kedvezőtlenebb.

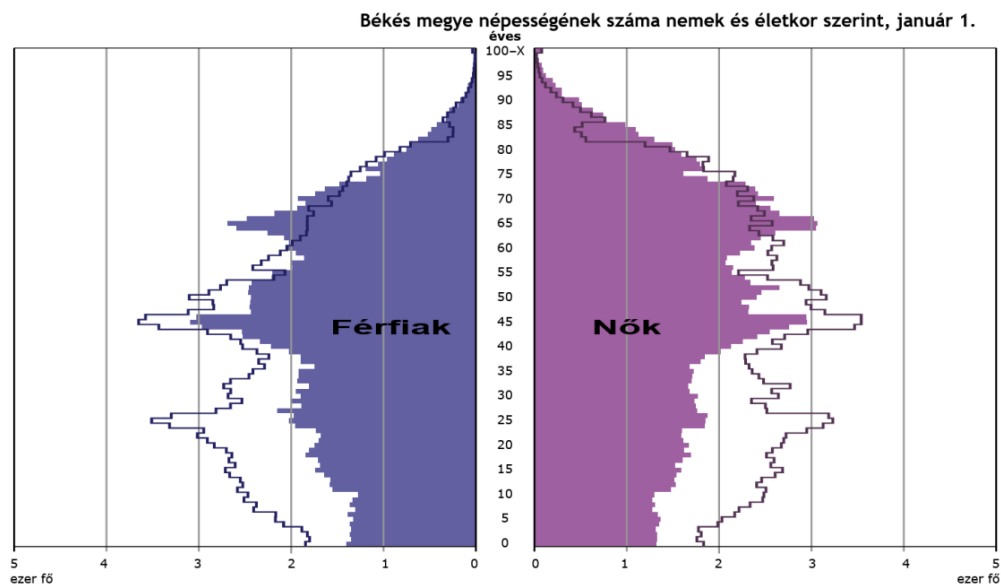
3. ábra

A korfa körvonalas fehér része a 2001. január 1.-i állapotot, színes része a 2021. január 1.-i állapotot tükrözi. Ebben az időszakban a megye lakosságának száma 75 389 fővel, 401 919 főről 326 530 főre csökkent.

4. ábra

Békés megye népességének száma nemek és életkor szerint 2001. január 1-én és 2021. január 1-én

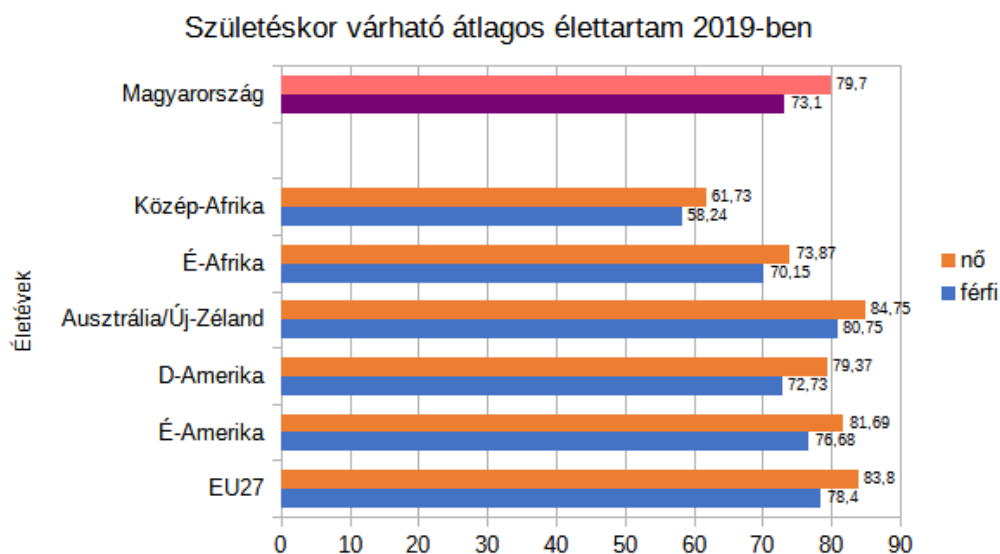

(forrás: <https://www.ksh.hu/interaktiv/korfak/terulet.html>)

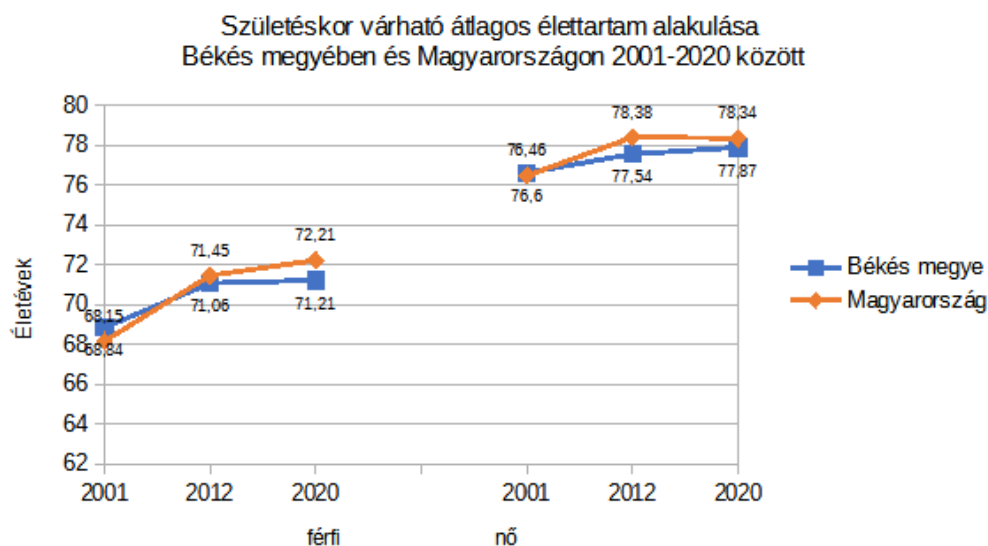
A születéskor várható átlagos élettartam Magyarországon folyamatosan növekszik, azonban nem éri el az Európai Unió és a világ fejlettebb kontinenseinek átlagát. 2019-ben a magyarországi férfiak várhatóan közelítőleg 5 évvel, a nők közelítőleg 4 évvel rövidebb élettartamra számíthattak uniós társaiknál.

Békés megye vonatkozásában az országoshoz hasonló emelkedő tendencia mutatkozott, a férfiak várható életkora 2020-ban 71,21 év; a nők várható életkora 77,87 év; mindkét érték kevéssel elmaradt az országos szintektől.

5. ábra

6. ábra

A megyében jellemző a folyamatosan és az országosnál is kedvezőtlenebb ütemben fogyó és előregedő lakónépesség. Az öregedési index 2021-ben országosan a legmagasabb volt.

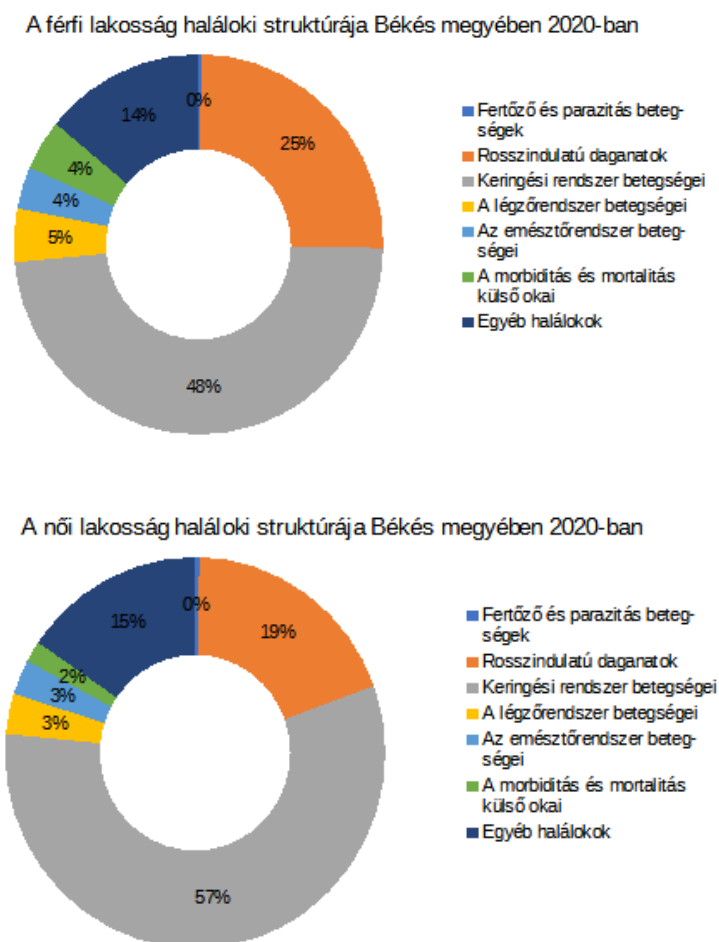
A kedvezőtlen demográfiai folyamatok mérsékléséhez a munkahelyteremtés, a támogató családpolitika és a korai halálozás mértékének csökkentése járulhat hozzá.

A születéskor várható átlagos élettartam az országos tendenciához hasonlóan a megyében is folyamatosan növekedett, de az országos szintet nem érte el.

Halálloki struktúra

Az összhálalozáson belül 2020-ban a megye teljes lakosságára vetítve továbbra is vezető halálloknak számítottak a keringési rendszer betegségei 48% arányban a férfiak, 57% arányban a nők körében. Második helyen a daganatos megbetegedések szerepeltek 25%, ill. 19% arányban a férfiak ill. a nők körében. Mindkét nem esetében nagyságrenddel kisebb arányban (3%-5%) következtek a légzőrendszer és az emésztőrendszer betegségei. A halállokok sorában a fertőző és parazitás betegségek mindkét nemnél 1% alatti arányt képviseltek. (Az adatsor külön nem tartalmazza a Covid-19 vírussal összefüggésbe hozható halandósági adatokat, ezeket az 'Egyéb halállokok' kategória foglalja magába.)

7. ábra

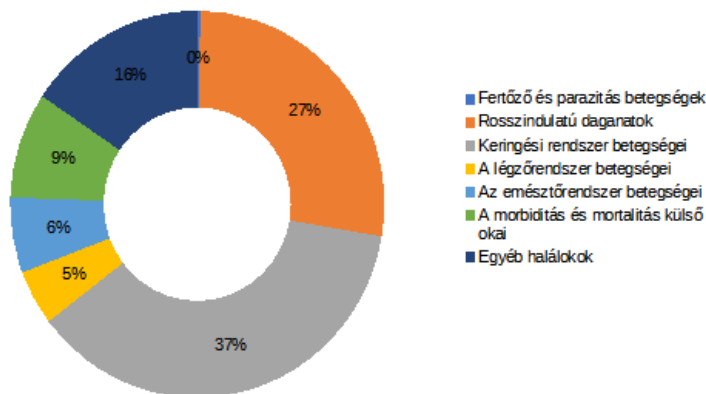

Egy adott terület lakosságának egészségi állapotát első megközelítésben a 65. életév betöltése előtt bekövetkezett halálozások mértéke és halálloki struktúrája jellemzi; ezeket a korai halálozásokat a megfelelő, tudatos életvitellel befolyásolható egészségkockázati tényezők mértéke döntő módon befolyásolja. Ezért a halálozási mutatókat célszerű a népegészségügyi szempontból kiemelt jelentőségű 0-65 éves korosztályban vizsgálni.

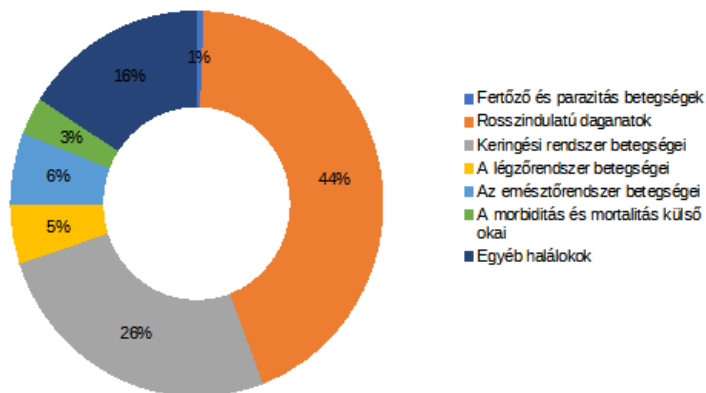
A korai életkori szakaszban a halálozási struktúra az előzőektől eltérő képet mutatott, amely a daganatos megbetegedések jelentős társadalmi terhét jelzi. Férfiak esetében a daganatos megbetegedések miatti korai halálozás aránya megközelítette (27% vs. 37%), nők esetében jelentősen meghaladta (44% vs. 28%) a keringési rendszer betegségei miatti korai halálozásokat. A rosszindulatú daganatok a korai női halálozás tekintetében vezető halálökká váltak. (Az adatsor külön nem tartalmazza a Covid-19 vírussal összefüggésbe hozható halandósági adatokat, ezeket az 'Egyéb halálokok' kategória foglalja magába.)

8. ábra

A 0-65 éves férfiak haláloki struktúrája Békés megyében 2020-ban

A 0-65 éves nők haláloki struktúrája Békés megyében 2020-ban

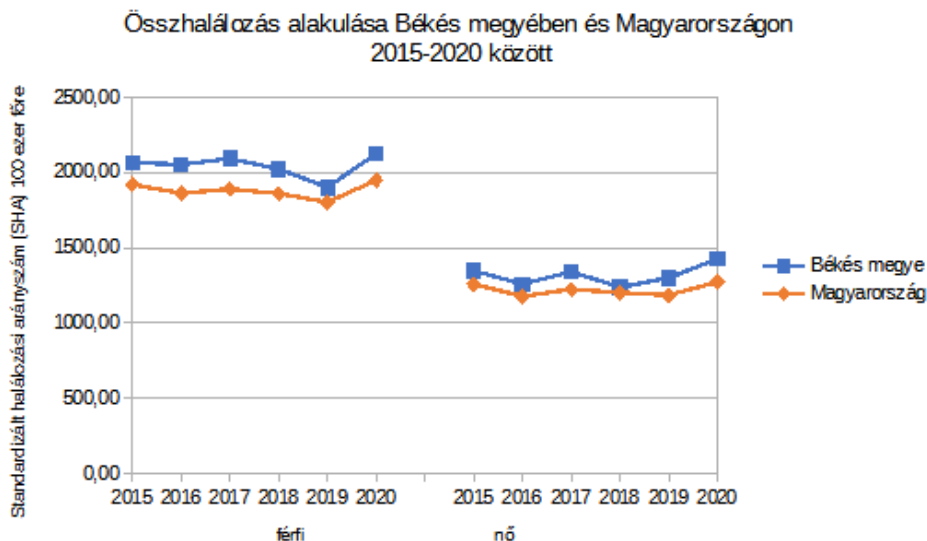
Az összhálalozáson belül a megye teljes lakosságára vetítve továbbra is vezető haláloknak számítottak a keringési rendszer betegségei. Második helyen a daganatos megbetegedések szerepeltek. Nagyságrenddel kisebb arányban, következtek a légzőrendszer és az emésztőrendszer betegségei. A 0-65 éves nők körében a rosszindulatú daganatok vezető halálökká váltak.

Kiemelkedő társadalmi terhe miatt a népegészségügyi elemzések a korai - 65 év alatt bekövetkezett - halálozásokat kiemelten kezelik.

Okspecifikus halálozás a fő halálokok tekintetében

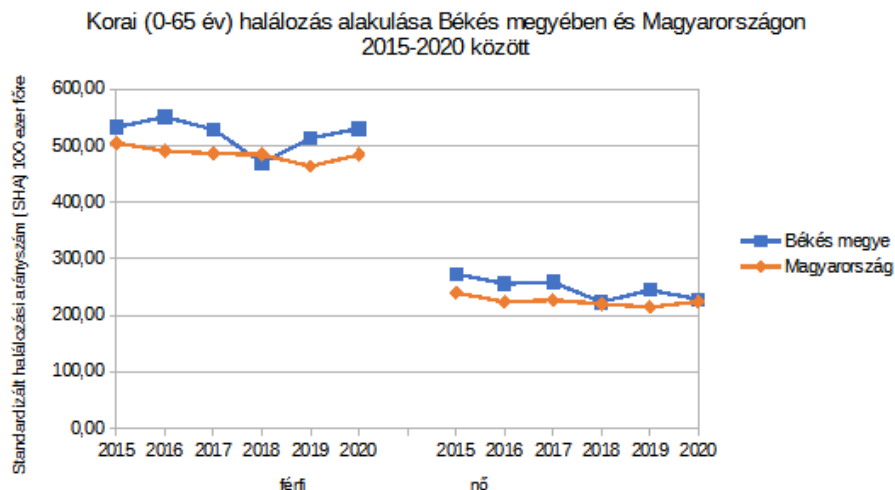
Országos összehasonlításban az összhálózás időbeli alakulását vizsgálva megállapítható, hogy 2015 és 2020 között a halandóság Békés megyében minden évben az országos szintet meghaladta. Az országos tendenciához hasonlóan 2019-ig a férfiaknál enyhe csökkenés, a nőknél stagnálás volt látható. 2020-ban megyei és országos szinten mindkét nem esetében a halandóság emelkedése mutatkozott. Békés megyében 2019- évhez képest a növekedés férfiaknál 11,7%, nőknél 9,7%.

9. ábra

A vizsgált időszakban a korai halálozás szintje a 2018. év kivételével mindkét nem esetében az országos szintet meghaladta. A férfiaknál az időintervallum utolsó harmadában emelkedés látható, 2019 és 2020 között a növekedés 3,3%. Nőknél a teljes vizsgált időszakot enyhe mértékű csökkenés jellemzi.

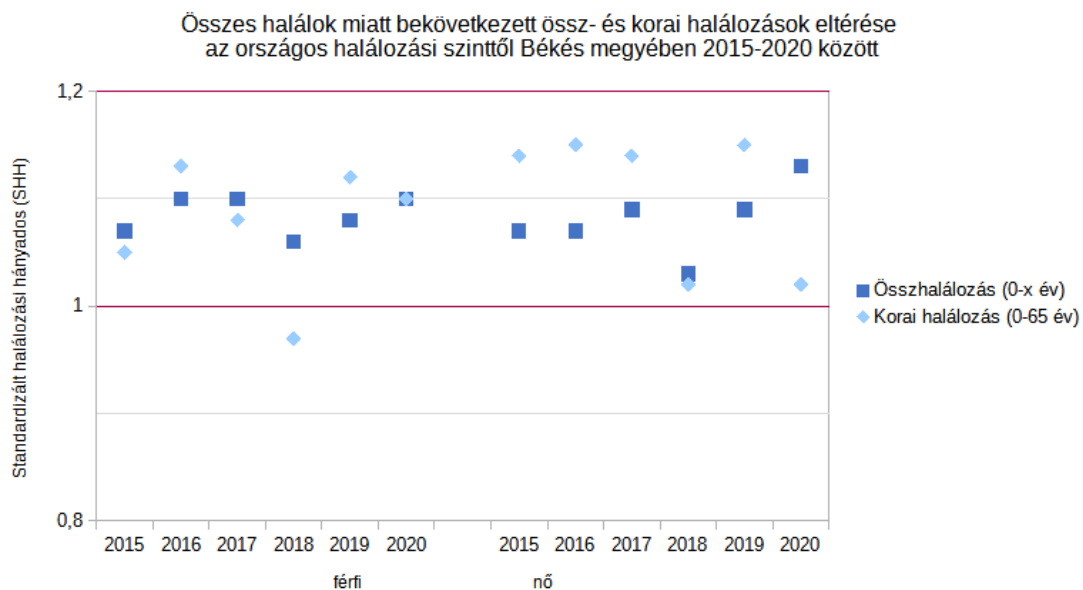
10. ábra

Az össz- és a korai halandóságnak az országos szinttől mért kedvezőtlen eltérései 0%-15% közöttiek (SHH=1,00-1,15), kivéve a 2018. évet, ekkor a férfiak korai halálózása a megyében az országos szint alatt maradt (SHH=0,97).

11. ábra

1. Rosszindulatú daganatok miatt bekövetkezett korai halálozások

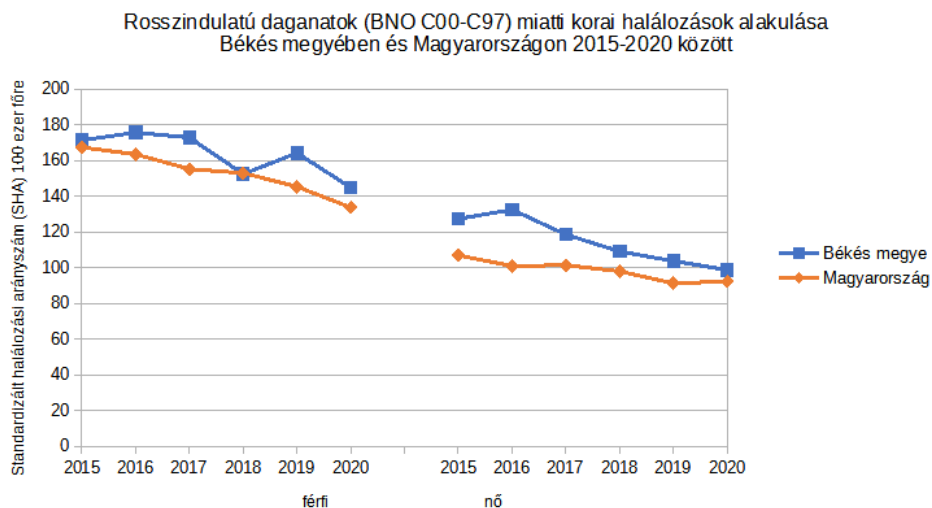
A rosszindulatú daganatok a teljes férfi és női lakosság körében a második leggyakoribb haláloknak számítanak, a betegség miatt elveszített életévek száma azonban mintegy kétszerese a szív- és érbetegségek miatt elveszített életéveknek, mert a rák fiatalabb életkorban szedi áldozatait.

A betegségcsoport jelentősége azért is kiemelt, mert több daganatos megbetegedés kialakulása és kimenetele is elsődleges megelőzéssel, pl. az egyén életmódjával befolyásolható, ill. összefüggésben van az egészségügyi ellátórendszer minőségével.

Magyarországon a daganatos betegségek által okozott megbetegedési és halálozási teher évtizedekre visszamenően igen jelentős. Bár az 1990-es évek közepétől kezdődően a férfiak halandósága kifejezetten, a nők halandósága enyhe mértékű csökkenő tendenciát mutatott, az EU átlagához és a visegrádi országokhoz képest sem csökkent az elmaradásunk.

A korai halálozások időbeli változásait követve 2015-2020 között Békés megyében a férfiak és a nők esetében is csökkenő tendencia volt megfigyelhető. A férfiak veszélyeztetettsége a nők veszélyeztetettségénél magasabb volt, és mindkét nem esetében a halálozási kockázat magasabb volt az országos átlagnál, de a csökkenés üteme – különösen az időszak végén - a megyében kedvezőbb az országosnál.

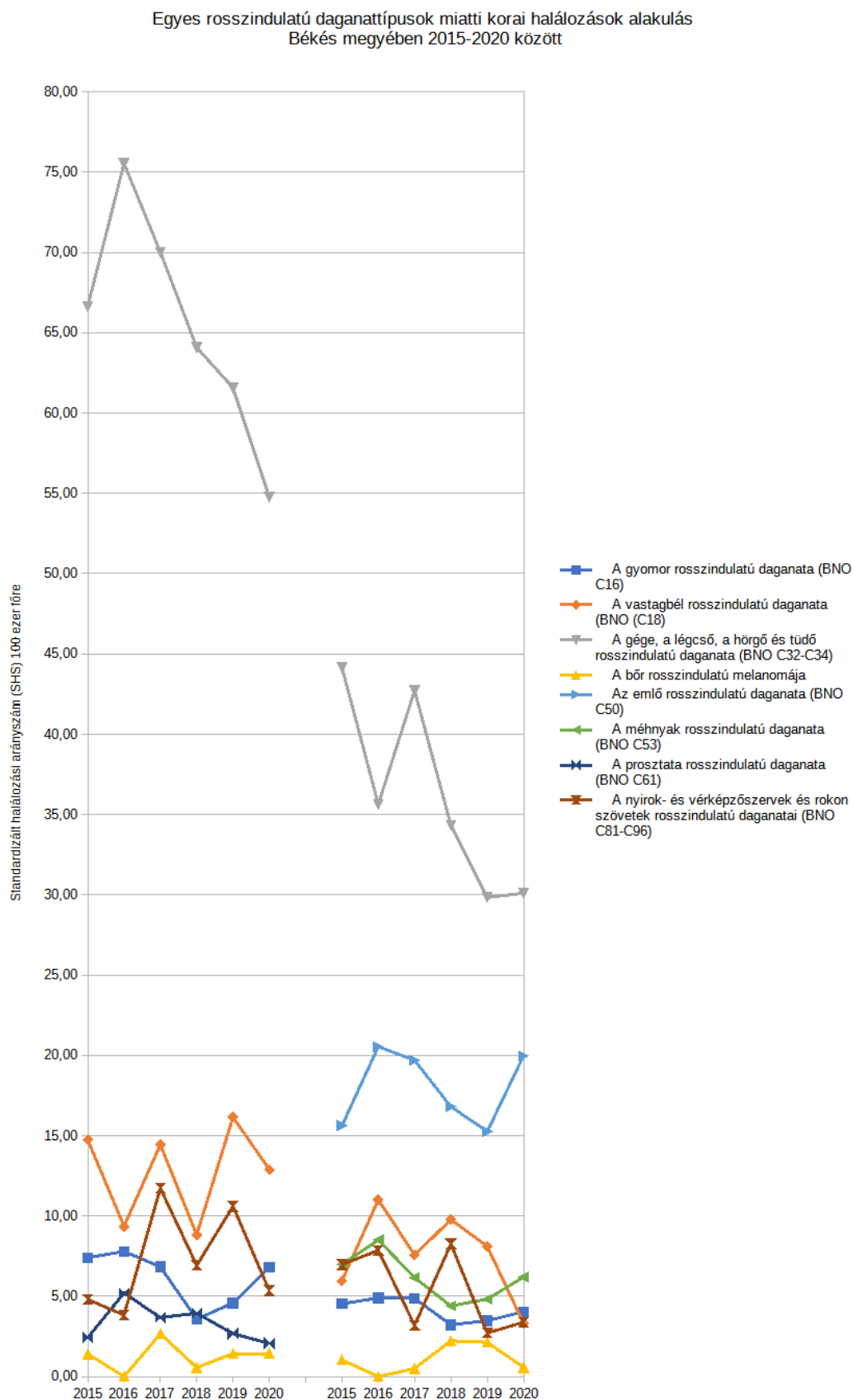
12. ábra

Az egyes rosszindulatú daganattípusok miatti korai halálozások időbeli változását ábrázolva a 2015-2020 időszakban alapvető trendek 2 esetben voltak észlelhetők: a férfiak és nők légcső-, hörgő- és tüdő rosszindulatú daganata esetében kifejezett javuló halálozási tendencia volt tapasztalható, a nők vastagbél rosszindulatú daganata miatti korai halálozások az időszak utóbbi két évében mutattak csökkenő irányt.

A daganatos megbetegedések miatti korai halálozásokat mindkét nem esetében elsősorban a gége-, a légcső-, a hörgő és a tüdő rosszindulatú elváltozásai okozták. Férfiak esetében ezt követte a vastagbél rosszindulatú daganata majd a nyirok- és vérképzőszervek és rokon szövetek rosszindulatú daganata. Nőknél második helyen az emlő rosszindulatú daganata, majd a vastagbél rosszindulatú daganata állt.

13. ábra

A gége-, a légcső-, hörgő- és tüdő rosszindulatú daganatának kockázati tényezői között a genetikai adottságokon kívül első helyen a dohányzás áll; további kockázati tényezők lehetnek foglalkozási és környezeti légszennyezők és táplálkozási szokások is. A daganattípus által okozott halálozás az elsődleges megelőzéssel befolyásolható, ill. elkerülhető halálozások csoportjába sorolt.

Az emlő rosszindulatú daganata kockázati tényezőinek egy része a genetikai adottságokon kívül az ösztrogén expozícióval van összefüggésben, másrésztől táplálkozási eredetű, ill. egyéb tényezőktől (ionizáló és nem ionizáló sugárzás, foglalkozási és környezeti kémiai ágensek) is függ.

A vastagbél rosszindulatú daganatainak kockázati tényezői a genetikai adottságokon kívül meghatározóan táplálkozási eredetűek (energiabevitel, zsírbevitel mennyiségi és minőségi jellemzői, rostbevitel, zöldség- és gyümölcs fogyasztás).

A vastagbél rosszindulatú daganatai miatti halálozásokat, továbbá az emlő rosszindulatú daganata és a méhnyak rosszindulatú daganata miatti halálozásokat az egészségügyi ellátáshoz köthető, elkerülhető halálesetek körébe soroljuk.

Az egyes rosszindulatú daganattípusok miatt bekövetkezett korai halandóság területi egyenlőtlenségei 2020-ban változatos képet mutattak. A SHH értékek a 2. táblázatban kerültek feltüntetésre; a sötét árnyalatú lila értékek kiemelkedően magas kedvezőtlen eltéréseket, míg a zöld árnyalatú színek kedvező eltéréseket jeleznek.

A Békéscsabai járásban a férfiak vastagbél-, valamint gége-, légcső-, hörgő- és tüdő-, és a nők méhnyak rosszindulatú daganatai miatti korai halálozás haladta meg az országos szintet.

A Békési járásban a férfi és női lakosság gyomor-, valamint gége-, légcső-, hörgő- és tüdő-, továbbá a nők emlő rosszindulatú daganatai miatti korai halálozás mutatott az országosnál kedvezőtlenebb képet.

A Gyomaendrődi járás férfi és női lakosságának vastagbél-, valamint gége-, légcső-, hörgő- és tüdő-, továbbá a férfiak prosztata-, valamint nyirok- és vérképzőszervek, és a nők gyomor-, valamint emlő rosszindulatú daganata miatti korai halálozása volt emelkedettebb az országosnál.

A Gyulai járás férfi lakosságának gyomor-, valamint vastagbél- bőr- és prosztata, továbbá a női lakosság gége-, légcső-, hörgő- és tüdő-, emlő- valamint nyirok- és vérképzőszervek rosszindulatú daganata miatti korai halálozása haladta meg az országos szintet.

A Mezőkovácsházi járás férfi lakossága körében a gége-, légcső-, hörgő- és tüdő-, valamint a bőr-, továbbá női lakossága körében a vastagbél-, a méhnyak-, valamint a nyirok- és vérképzőszervek rosszindulatú daganata által okozott korai halálozások mértéke voltak kedvezőtlenebbek az országosnál.

Az Orosházi járásban a férfiak vastagbél-, és prosztata rosszindulatú daganata -, továbbá a nők gyomor-, valamint gége-, légcső-, hörgő- és tüdő-, valamint emlő-, méhnyak-, valamint nyirok- és vérképzőszervek rosszindulatú daganata által okozott korai halálozásának mértéke voltak kedvezőtlenebbek az országosnál.

A Sarkadi járás férfi és női lakosságának gége-, légcső-, hörgő- és tüdő-, továbbá férfi lakosságának gyomor rosszindulatú daganata miatti korai halálozása volt magasabb az országosnál.

A Szarvasi járásban mindkét nem esetében a gyomor-, valamint a vastagbél -, továbbá a férfiak esetében a gége-, légcső-, hörgő- és tüdő-, és a nők esetében az emlő rosszindulatú daganata miatti korai halálozások voltak kedvezőtlenebbek az országosnál.

A Szeghalmi járás férfi és női lakosságának a gége-, légcső-, hörgő- és tüdő-, továbbá férfi lakosságának gyomor-, valamint vastagbél-, nyirok- és vérképzőszervek, és női lakosságának emlő rosszindulatú daganata miatti korai halálozása voltak kedvezőtlenebbek az országosnál.

2. táblázat

	Standardizált halálozási hányados (SHH) a 0-65 éves korcsoportban járásonként 2020-ban																		
	férfi										nő								
	Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsháza	Orosháza	Sarkad	Szarvas	Szeghalom		Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsháza	Orosháza	Sarkad	Szarvas	Szeghalom
A gyomor rosszindulatú daganata (BNO C16)	0,57	3,93	0	1,10	1,12	0,90	1,88	1,61	1,53		0,88	2,06	3,22	0,00	0,00	1,48	0,00	5,48	0,00
A vastagbél rosszindulatú daganata (BNO C18)	1,15	0,67	1,87	1,12	0,57	1,82	0,95	1,63	1,56		0,00	0,00	1,59	0,00	2,84	0,00	0,00	1,36	0,00
A gége, a légcső, a hörgő és tüdő rosszindulatú daganata (BNO C32-C34)	1,11	1,35	1,05	0,76	1,41	0,92	1,69	1,82	1,05		0,66	2,04	2,40	1,79	0,95	1,29	1,29	0,34	1,33
A bőr rosszindulatú melanómája (BNO C43)	0,00	0,00	0,00	3,85	3,94	0,00	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	4,53	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Az emlő rosszindulatú daganata (BNO C50)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		0,75	1,34	1,39	1,53	0,84	2,23	0,74	1,78	1,70
A méhnyak rosszindulatú daganata (BNO C53)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00		1,58	0,00	0,00	0,00	3,54	2,68	0,00	0,00	0,00
A prosztata rosszindulatú daganata (BNO C61)	0,00	0,00	3,09	1,86	0,00	1,53	0,00	0,00	0,00		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
A nyirok- és vérképzőszervek és rokon szövetek rosszindulatú daganatai (BNO C81-C96)	0,50	0,00	1,63	0,97	0,99	0,79	1,66	0,00	2,68		0,57	0,00	0,00	1,16	1,25	1,92	0,00	0,00	0,00

A népegészségügyi helyzet érdemi javítása elképzelhetetlen a daganatos betegségek megelőzését, korai felismerését és szervezett intézményi ellátását kezelő komplex programok kidolgozása, bevezetése és azok eredményességének monitorozása nélkül.

A jelenlegi orvostudományi ismeretek szerint Magyarországon a daganatos betegségek miatt bekövetkezett halálozás jelentős hányada elkerülhető lenne, ha a lakosság legalább 70%-a részt venne az egészségügyi ellátórendszer által felkínált **szűrővizsgálatokon**. Ebben az esetben a szervezett szűrés bevezetését követő 5-7 éven belül országosan évente 1500-2000 személy idő előtti halálozása elkerülhető lenne. A szűrővizsgálatok során, még tüneteket nem okozó stádiumban felismert daganatok nagy részének időben elkezdett kezelésével akár teljes gyógyulás is elérhető.

Magyarországon jelenleg szervezeten a 45-65 év közötti nők kétévenkénti mammográfiás emlőszűrése folyik. A részvételi arány alacsony, és 2021-ben tovább csökkent.

2018 novemberében elindult az 50-70 év közötti férfiak és nők vastagbélvizsgálata, Békés megyében a meghívók 2019 január óta kerültek kiküldésre.

A 25-65 év közötti nők háromévenkénti citológiai méhnyak szűrése szünetel.

A népegészségügyi szűrések 2020-ban a járványügyi veszélyhelyzet miatt március-május időszakban szüneteltek.

A 0-65 éves korcsoportban a rosszindulatú daganatok miatti halálozásoknak a Békés megyei lakosság körében tapasztalható időbeli csökkenő tendenciái mellett a korai halálozások kockázata magasabb az országos átlagszintnél.

A férfiak és nők egyes daganattípusok miatti veszélyeztetettségét az országos szinthez képest járásonként vizsgálva árnyalt képet kapunk; az országos halálozásokhoz képest a járásonkénti és nemenkénti eltérések mindkét irányban változatosak.

2015-2020 időszakban alapvető trendek 2 esetben voltak észlelhetők: a férfiak és nők légcső-, hörgő- és tüdő rosszindulatú daganata esetében kifejezett javuló halálozási tendencia volt tapasztalható, a nők vastagbél rosszindulatú daganata miatti korai halálozások az időszak utóbbi két évében mutattak csökkenő irányt.

A daganatos megbetegedések miatti korai halálozásokat mindkét nem esetében elsősorban a gége-, a légcső-, a hörgő és a tüdő rosszindulatai elváltozásai okozták. Férfiak esetében ezt követte a vastagbél rosszindulatú daganata majd a nyirok- és vérképzőszervek és rokon szövetek rosszindulatú daganata. Nőknél második helyen az emlő rosszindulatú daganata, majd a vastagbél rosszindulatú daganata állt.

Az országosan működő szervezett szűrővizsgálatokon való részvételi arány alacsony, így a gyógyulás esélyét növelő korai felismerés csak korlátozott mértékben valósul meg.

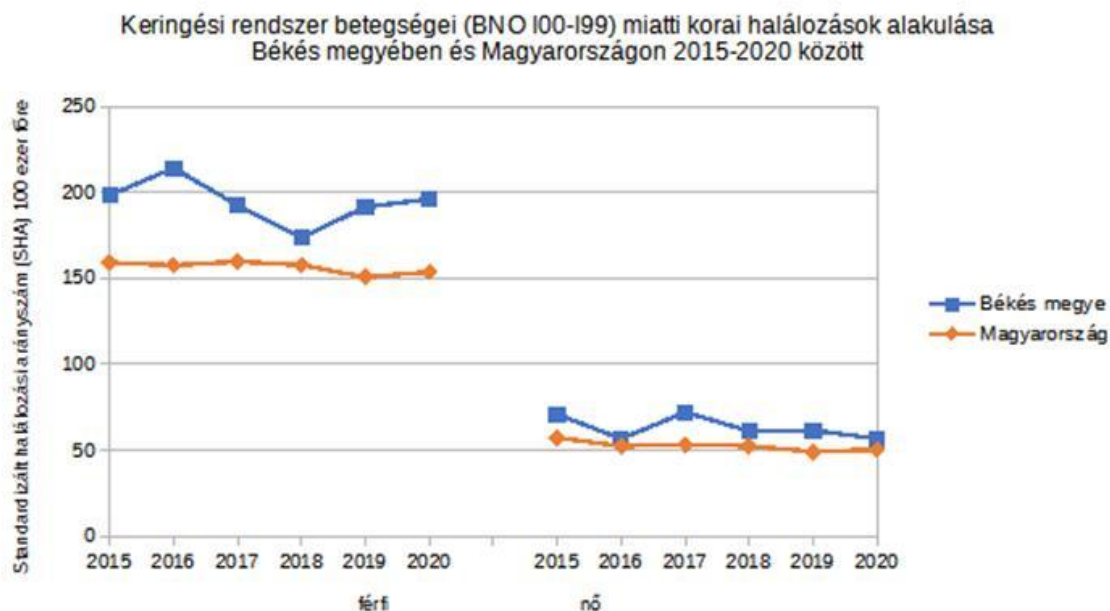
2. Keringési rendszer megbetegedései miatt bekövetkezett korai halálozások

A keringési rendszer betegségei a teljes lakosságra vetítve vezető haláloknak számítanak, míg a 0-65 éves férfi lakosság körében a daganatos megbetegedések okozta halálozással közel azonos súlyúak, a hasonló korú nők esetében második helyen állnak.

A betegségcsoport jelentősége azért is kiemelt, mert kialakulásának kockázata és kimenetele is elsődleges megelőzéssel befolyásolható: megfelelő életvitel és egészségmagatartás - táplálkozás, dohányzás mellőzése, fizikai aktivitás, felismert és jól kezelt magasvérnyomás betegség. Összefüggés áll fenn továbbá a betegségek kimenetele és az egészségügyi ellátórendszer minősége között, ezért a keringési rendszer betegségei okozta korai halálozásokat az egészségügyi ellátáshoz köthető elkerülhető halálesetek körébe soroljuk.

A korai halálozások időbeli változásait követve 2015-2020 között Békés megyében a férfiak esetében változó tendencia, az időszak utolsó harmadában növekedés volt tapasztalható. Nők esetében a trend stabilabb, nagyon enyhe csökkenő tendencia volt megfigyelhető. A férfiak veszélyeztetettsége a nők veszélyeztetettségénél magasabb volt, és mindkét nem esetében a halálozási kockázat magasabb volt az országos átlagnál; férfiak esetében az eltérés növekedett, nők esetében csökkent.

14. ábra

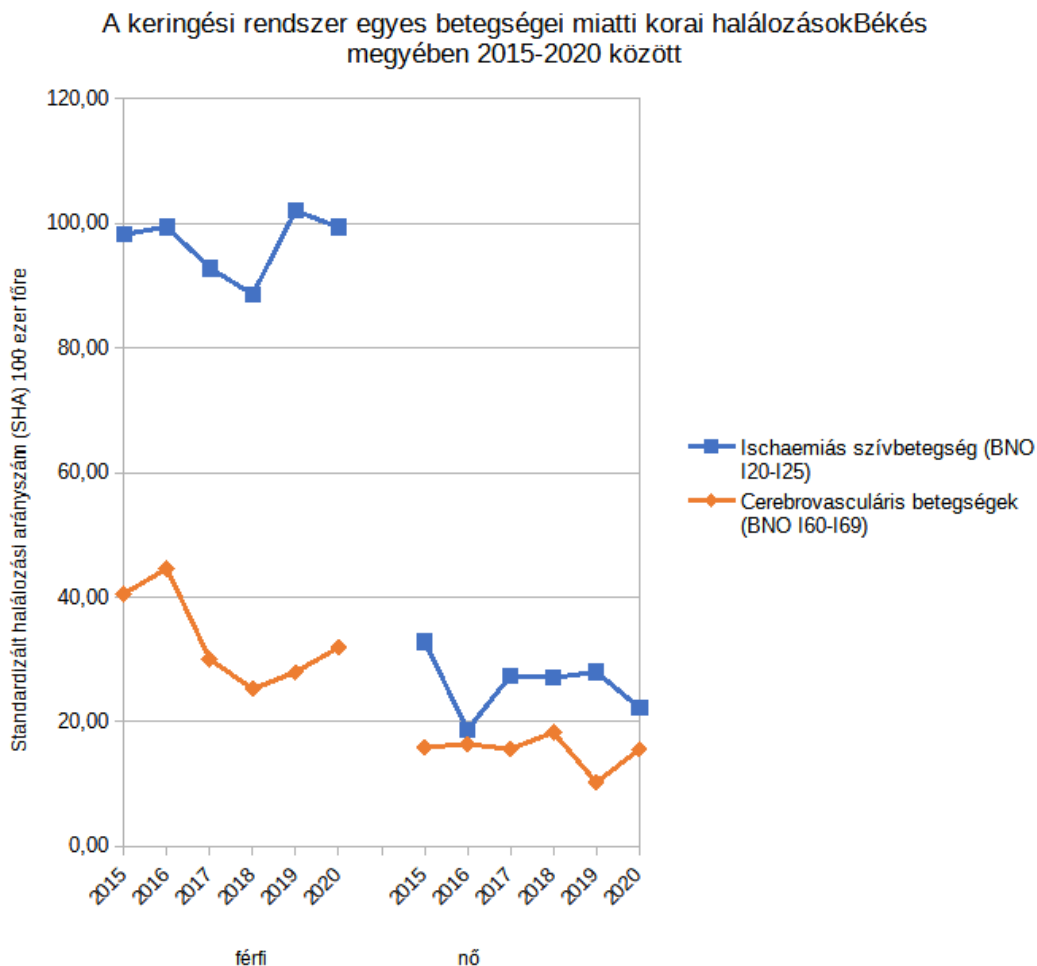

A betegségcsoport egyes betegségi típusainak tulajdonítható korai halálozások időbeli változását ábrázolva a 2015-2020 időszakban alapvető trendek nem ábrázolódtak.

A korai halálozásokért elsősorban az ischémiás szívbetegségek okolhatók.

Mindkét betegségi típus esetén a férfiak veszélyeztetettsége magasabb volt a nők veszélyeztetettségénél, a különbség az ischémiás szívbetegségek esetében jelentős.

15. ábra

A keringési rendszer egyes betegségei miatt bekövetkezett korai halandóság területi egyenlőtlenségeire utaló SHH értékek a 3. táblázatban kerültek feltüntetésre; a sötét árnyalatú lila értékek kiemelkedően magas kedvezőtlen eltéréseket, míg a zöld árnyalatú színek kedvező eltéréseket jeleznek.

Az ischémiás szívbetegségek miatti korai halálozás szintje a Békéscsabai és a Gyomaendrődi járás férfi és női lakosai, továbbá a Gyulai, a Sarkadi és a Szarvasi járás női lakosai körében alacsonyabb volt az országos szintnél; egyébként a mutató értékei az országos átlagot meghaladták, a kedvezőtlen eltérés a Mezőkovácsházi járás női lakosai körében jelentős.

A cerebrovasculáris betegségek miatti korai halálozás szintje csak a Gyulai járás férfi és női lakosai, valamint a Mezőkovácsházi járás női lakosai körében volt alacsonyabb az országos szintnél; egyébként a mutató értékei az országos átlagot meghaladták, a kedvezőtlen eltérés a Békési és Mezőkovácsházi járás férfi lakosai, továbbá a Gyomaendrődi, Szarvasi és Szeghalmi járás női lakosai körében jelentős.

3.

4. táblázat

	Standardizált halálozási hányados (SHH) a 0-65 éves korcsoportban járásonként 2020-ban																		
	férfi										nő								
	Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsh	Orosháza	Sárkád	Szarvas	Szeghalom		Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsh	Orosháza	Sárkád	Szarvas	Szeghalom
Ischaemiás szívbetegség (BNO I20-I25)	0,94	1,60	0,93	1,11	1,69	1,68	1,47	1,96	1,10		0,85	1,41	0,89	0,75	2,37	0,61	0,96	0,38	1,47
Cerebrovasculáris betegségek (BNO I60-I69)	0,50	2,31	1,63	0,97	2,72	1,38	1,64	1,06	0,68		1,34	1,25	4,88	0,00	0,58	1,80	1,04	2,51	2,43

A keringési rendszer betegségei a teljes lakosságra és a 0-65 éves férfi lakosságra vetítve a vezető haláloknak számítanak. A 0-65 éves korú nők esetében a daganatos betegségek után a második helyen állnak.

A keringési rendszer megbetegedései miatti korai halandóság a vizsgált időszakban változó trendeket nem mutatott, az országos szintnél magasabban mozgott.

A betegségcsoport egyes betegségtípusainak tulajdonítható korai halálozások időbeli változását ábrázolva a 2015-2020 időszakban alapvető trendek nem ábrázolódtak.

A korai halálozásokért elsősorban az ischémiás szívbetegségek okolhatók. Mindkét betegségtípus esetén a férfiak veszélyeztetettsége magasabb volt a nők veszélyeztetettségénél, a különbség az ischémiás szívbetegségek esetében jelentős.

A korai halálozások tekintetében az országos átlaghoz képest Békés megye kedvezőtlen képet mutatott. A járárok nagy többségében a halálozási hányadosok meghaladták az országos átlagot, több járásban az eltérés jelentős.

3. Légzőrendszer megbetegedései miatt bekövetkezett korai halálozások

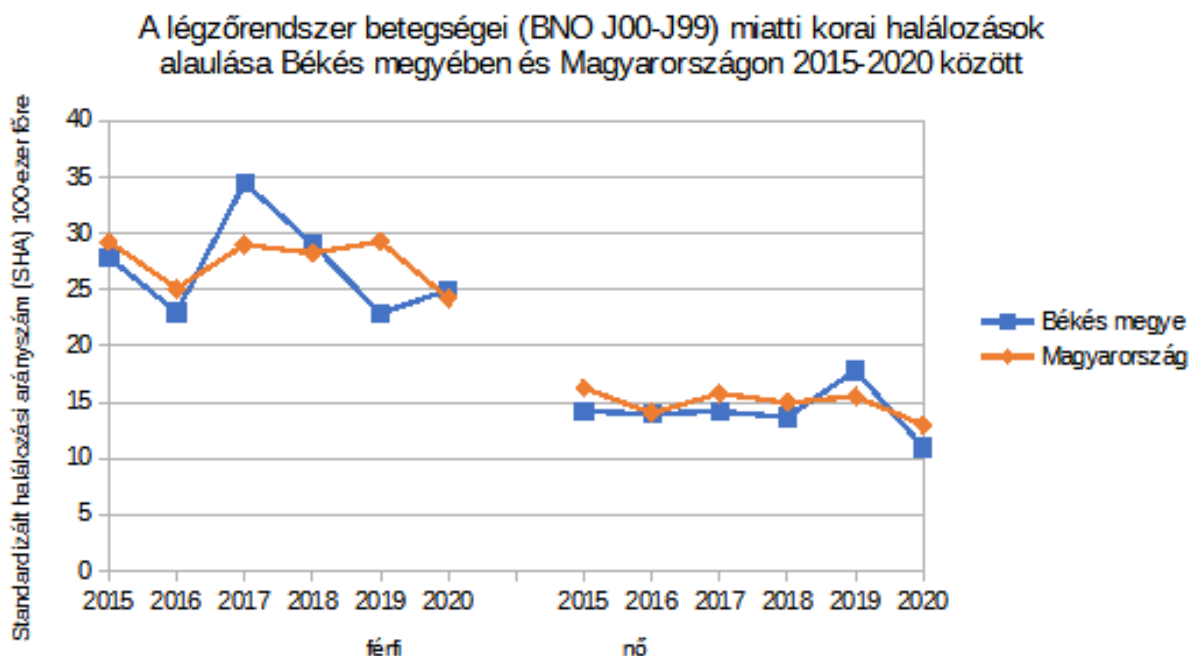
A haláloki struktúrában a légzőrendszer betegségei okozta halálozás első közelítésben viszonylag kis jelentőségűnek tűnik (5% körüli), azonban ha figyelembe vesszük, hogy az ide tartozó betegségek - a heveny légúti fertőzések, a tüdőgyulladás, az idült léghurut, a tüdőtágulat és az asztma – meghatározó része miatti korai halálozás elkerülhető lenne, ez a betegségcsoport is különös figyelmet érdemel. Összefüggés áll fenn a betegségek kimenetele és az egészségügyi ellátórendszer minősége között, ezért a légzőrendszer betegségei okozta korai halálozásokat az egészségügyi ellátáshoz köthető elkerülhető halálesetek körébe soroljuk.

A betegségcsoport fő kockázati tényezőinek a genetikai adottságokot túl a légszennyezés (pollenek, közlekedési eredetű, munkahelyi) és a dohányzás tekinthető.

A légzőrendszer betegségeivel összefüggésbe hozható korai halálozások a férfiak körében a vizsgált időszakban változó tendenciát mutattak; a 2017-ben elindult határozott csökkenés 2019-ben megállt, és az intervallum végére a korai halálozás ismét az országos szint felé emelkedett. A nők körében a korai halálozás tendenciája az intervallum végén csökkenést mutatott és az országos szintnél kevéssel alacsonyabb volt.

A férfiak veszélyeztetettsége a nők veszélyeztetettségénél magasabb volt.

16. ábra

A légzőrendszer betegségei okozta korai halálozásoknak 2020-ban 71%-át adó krónikus alsó légúti betegségek miatti korai halandóság is az országos átlaghoz mérten 2020-ban területi eltéréseket mutatott: magasabb volt az országos átlagnál a Békési, Gyulai és Sarkadi járás női lakosai, továbbá a Gyulai, Mezőkovácsházi, Sarkadi és Szeghalmi járás férfi lakossága körében, utóbbi járásban az eltérés jelentős mértékű volt.

5. táblázat

	Standardizált halálozási hányados (SHH) a 0-65 éves korcsoportban járásonként 2020-ban																	
	férfi									nő								
	Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsháza	Orosháza	Sarkadi	Szarvas	Szeghalom	Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsháza	Orosháza	Sarkadi	Szarvas	Szeghalom
Idült alsó légúti betegségek (BNO J40-J47)	0,51	1,97	0,55	1,33	0,67	0,54	1,67	0,48	0,92	0,52	0,00	0,00	1,15	1,12	0,87	1,01	0,80	2,34

A légzőrendszer betegségeivel összefüggésbe hozható korai halálozások a férfiak körében a vizsgált időszakban változó tendenciát mutattak; a 2017-ben elindult határozott csökkenés 2019-ben megállt, és az intervallum végére a korai halálozás ismét az országos szint felé emelkedett. A nők körében a korai halálozás tendenciája az intervallum végén csökkenést mutatott és az országos szintnél kevéssel alacsonyabb volt.

A férfiak veszélyeztetettsége a nők veszélyeztetettségénél magasabb volt.

A krónikus alsó légúti betegségek miatti korai halandóság is az országos átlaghoz mérten 2020-ban területi eltéréseket mutatott: magasabb volt az országos átlagnál a Békési, Gyulai és Sarkadi járás női lakosai, továbbá a Gyulai, Mezőkovácsházi, Sarkadi és Szeghalmi járás férfi lakossága körében, utóbbi járásban az eltérés jelentős mértékű volt.

4. Emésztőrendszer megbetegedései miatt bekövetkezett korai halálozások

Az emésztőrendszer betegségeinek csoportja különböző etiológiájú és patogenezisű betegségek körét magába foglaló kategória. Népegészségügyi jelentőséggel az anyagcsere betegségek között a cukorbetegség, továbbá a krónikus májbetegségek és májsugor, valamint a gyomor- és nyombélfekély bírnak.

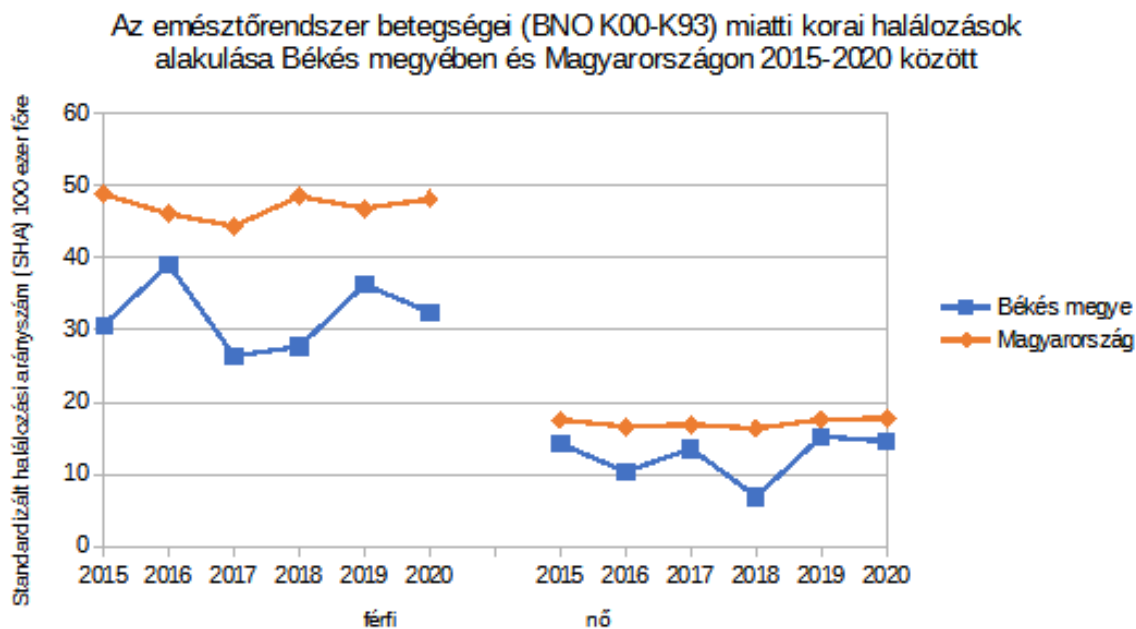
A májbetegségek okozta veszteségek elsődleges megelőzéssel befolyásolható, ill. elkerülhető halálozások. A cukorbetegség, a gyomor- és nyombélfekély okozta korai halálozások az egészségügyi ellátáshoz köthető elkerülhető halálozások.

A genetikai adottságokon túl a krónikus májbetegségek kockázati tényezői a túlzott alkoholfogyasztás, foglalkozási expozíciók, valamint vírusfertőzések lehetnek; gyomor- és nyombélfekélyt okozhat a dohányzás, a mértéktelen kávé- és alkoholfogyasztás, valamint bakteriális fertőzések. Cukorbetegségre való genetikai hajlam mellett az elhízás, lipidháztartási zavarok növelik e betegség kialakulásának kockázatát.

Az emésztőrendszer betegségeivel összefüggésbe hozható korai halálozások a férfiak és nők körében is a vizsgált időszakban váltakozó trendek mellett összeségében azonos szinten maradtak, és minden vizsgált évben az országos átlagnál alacsonyabbak voltak..

A férfiak veszélyeztetettsége a nők veszélyeztetettségénél magasabb volt.

17. ábra

Az emésztőrendszer betegségeinek tulajdonítható korai halálozásoknak 2020-ban 67%-át adó krónikus májbetegségek és cirrózis miatti korai halandóság is az országos átlaghoz mérten 2020-ban területi

eltéréseket mutatott: magasabb volt az országos átlagnál a Gyomaendrődi járás női lakosai, továbbá a Gyulai, Sarkadi és Szeghalmi járás férfi lakossága körében, utóbbi járásban az eltérés jelentős mértékű volt.

6. táblázat

	Standardizált halálozási hányados (SHH) a 0-65 éves korcsoportban járásonként 2020-ban																		
	férfi									nő									
	Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsh	Orosháza	Sarkad	Szarvas	Szeghalom		Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsh	Orosháza	Sarkad	Szarvas	Szeghalom
Krónikus májbetegségek és cirrózis (BNO K70, K73, K74)	0,60	0,39	1,13	0,83	0,68	0,94	0,00	0,24	0,69		0,52	0,61	0,00	1,59	0,57	0,44	1,01	0,82	3,12

Az emésztőrendszer betegségeivel összefüggésbe hozható korai halálozások a férfiak és nők körében is a vizsgált időszakban összeségében azonos szinten maradtak, és minden vizsgált évben az országos átlagnál alacsonyabbak voltak..

A férfiak veszélyeztetettsége a nők veszélyeztetettségénél magasabb volt.

Az emésztőrendszer betegségeinek tulajdonítható korai halálozásoknak 2020-ban 67%-át adó krónikus májbetegségek és cirrózis miatti korai halandóság is az országos átlaghoz mérten 2020-ban területi eltéréseket mutatott: magasabb volt az országos átlagnál a Gyomaendrődi járás női lakosai, továbbá a Gyulai, Sarkadi és Szeghalmi járás férfi lakossága körében, utóbbi járásban az eltérés jelentős mértékű volt.

5. Megelőzhető és elkerülhető halálokok miatt bekövetkezett korai halálozások

Az egészségügyi ellátáshoz köthető, elkerülhető halálesetek körébe soroltak azok a nemzetközi (EUROSTAT) referenciák szerint meghatározott halálokok miatt bekövetkezett haláleseteket, melyek meghatározott életszakaszon az egészségügyi beavatkozások időben történő, megfelelő igénybevételével és alkalmazásával elkerülhetők lennének.

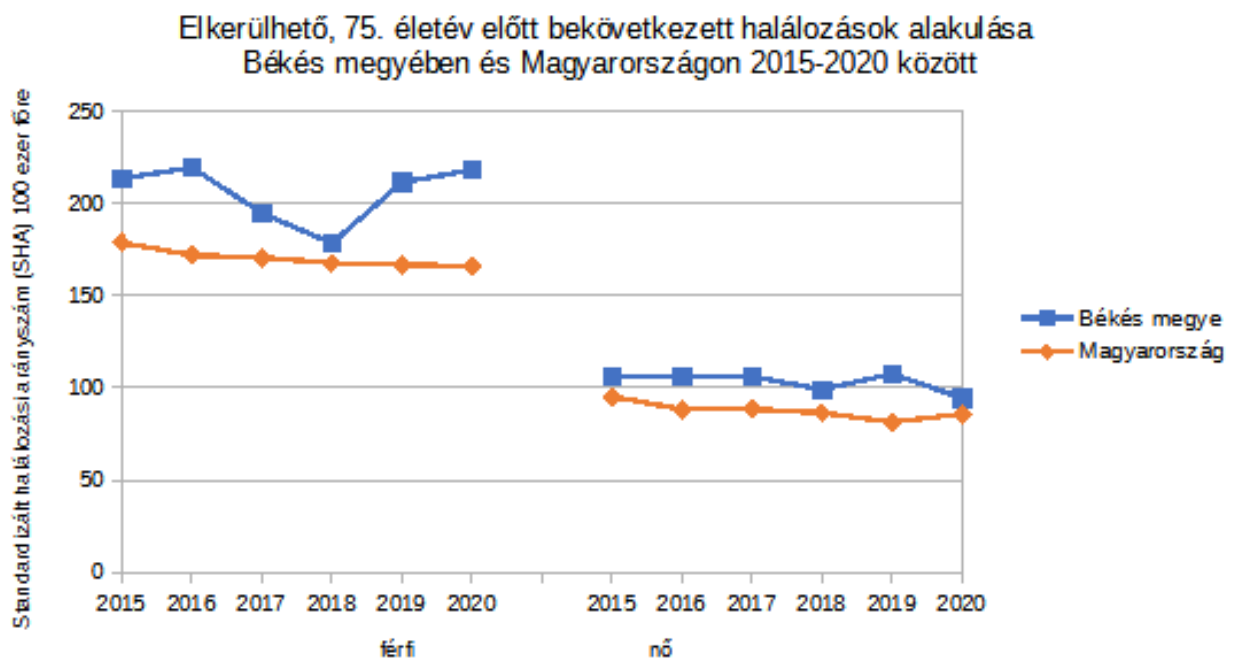
Az elsődleges megelőzéssel befolyásolható, elkerülhető halálozások körébe soroltak azok a nemzetközi (EUROSTAT) referenciák szerint meghatározott halálokok miatt 75 év alatt bekövetkező halálesetek, melyek elsősorban állami és széles körben szervezett (populációs szintű) eredményes elsődleges megelőzés, valamint e halálozások csökkentésére irányuló céltudatos egészségpolitikai, népegészségügyi döntések, beavatkozások révén befolyásolhatóak, illetve elkerülhetők lennének.

Az elkerülhető betegségekkel összefüggésbe hozható korai halálozások a férfiak körében a vizsgált időszak utolsó két évében 22,2%-os emelkedést mutattak, a nők körében jelentős változás nem mutatkozott.

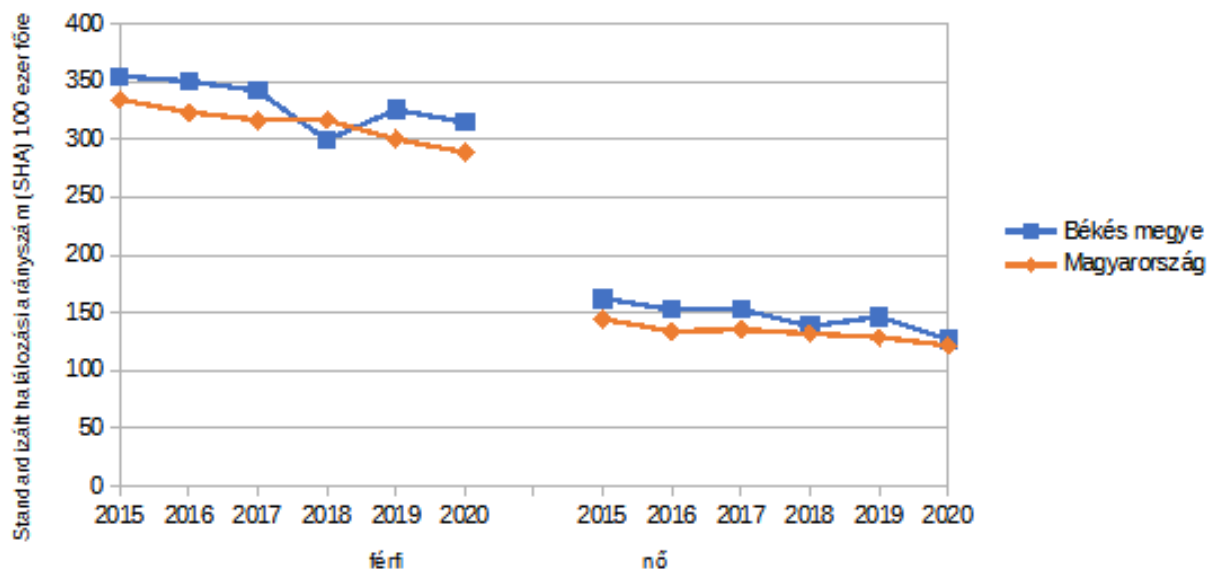
A megelőzhető betegségek miatti korai halálozás tendenciája a vizsgált időszakban mindkét nem esetében enyhén csökkenő volt.

Mindkét betegségcsoport miatti korai halálozások szintje az országos átlag feletti volt.

18. ábra

**Megelőzhető, 75. életév előtt bekövetkezett halálozások alakulása
Békés megyében és Magyarországon 2015-2020 között**

Az országos szinthez hasonlított területi eltéréseket jellemző SHH mutatók 2020-ban a Békéscsabai, Gyulai, Sarkadi, Szarvasi, Szeghalmi járásokban jeleznek az országos átlaghoz képest kedvező eltéréseket.

5. táblázat

	Standardizált halálozási hányados (SHH) a 0-65 éves korcsoportban járásonként 2020-ban																	
	férfi									nő								
	Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsh	Orosháza	Sarkad	Szarvas	Szeghalom	Békéscsaba	Békés	Gyomaendrőd	Gyula	Mezőkovácsh	Orosháza	Sarkad	Szarvas	Szeghalom
Megelőzhető halálozások	0,90	1,13	1,06	1,02	1,18	1,22	1,21	1,31	0,99	0,85	1,30	1,22	1,00	1,37	1,17	0,87	0,77	1,21
Elkerülhető halálozások	0,87	1,51	1,31	1,17	1,66	1,56	1,50	1,50	1,22	1,34	1,34	1,40	0,71	1,60	1,23	0,87	0,90	1,14

Az elkerülhető betegségekkel összefüggésbe hozható korai halálozások a férfiak körében a vizsgált időszak utolsó harmadában emelkedést mutatott, a nők körében jelentős változás nem mutatkozott.

A megelőzhető betegségek miatti korai halálozás tendenciája a vizsgált időszakban mindkét nem esetében enyhén csökkenő volt.

Az országos szinthez hasonlított területi eltéréseket jellemző SHH mutatók 2020-ban a Békéscsabai, Gyulai, Sarkadi, Szarvasi, Szeghalmi járásokban jeleznek az országos átlaghoz képest kedvező eltéréseket.

A Covid-19 okozta járvány halandóságra gyakorolt hatása a 2021-ben rendelkezésre álló adatok alapján

(lásd: Adatforások, szakirodalom c. fejezet 3. pontjában szereplő hivatkozás)

Tekintettel a koronavírus által okozott pandémiára a Betegségek Nemzetközi Osztályozása (BNO) a Covid-19-hez kapcsolódó U07-U10 speciális kódokkal bővült. A lakosság halálloki struktúráját ennek figyelembe vételével vizsgálva 2020-ban Magyarország teljes lakosságára vetítve a keringési rendszer betegségei és a rosszindulatú daganatok után a 3. legnagyobb halálozási veszteséget a Covid-19 okozta 7%-os arányban a férfiak, és 6%-os arányban a nők körében; a Covid-19 okozta halálozási veszteség 2020-ban nagyobb volt mint a légző- és az emésztőrendszer betegségei miatti halálozás.

A 65 évnél fiatalabbak körében a halálloki sorrendben a Covid-19 mindkét nemnél országosan a 6. helyen szerepelt.

2020-ban Magyarországon összeségében 9%-kal több férfi és 8%-kal több nő hunyt el mint 2019-ben.

A BNO U07-U10 kódszámú halállokok mutatói megyei bontásban még nem állnak rendelkezésre, emiatt Békés megyére vonatkozó halálozási arányok nem számíthatók ki, azonban hipotézisként felmerülhet, hogy a 2019. évhez képest észlelt halálozási többlet (lásd 16. oldal 9. ábra, 10. ábra) lehetséges oka a Covid-19 okozta járvány.

Adatforrások, szakirodalom

1. Halandósági Adatbázis - Nemzeti Népegészségügyi Központ (NNK), <https://egeszseg.hu/adatok/halandosagi-adatbazis.html>
2. Központi Statisztikai Hivatal (KSH), www.ksh.hu
3. Vitrai József, Bakacs Márta: Halálozás Magyarországon. Keresztmetszeti és időbeli elemzés a 2021-ben elérhető adatok alapján, https://www.researchgate.net/publication/356775757_Halalozas_Magyarorszagon_Keresztmetszeti_es_idobeli_elemzes_a_2021-ben_elerhető_adatok_alapjan
4. Epidemiológiai szótár (szerk. V. Hajdú Piroska, Ádány Róza), Medicina Könyvkiadó Rt., Budapest, 2003